

Vokal o'qitishda kreativ o'yin texnologiyalaridan foydalanish

Dilbar Maxmutovna Berdixanova
Buxoro Xalqaro universiteti

Annotatsiya: Maqolada oliy va o'rta maxsus ta'lim muassasalarida vokal o'qitishda kreativ o'yin texnologiyalaridan foydalanish nazariy va metodik jihatlari tahlil qilinadi. Kreativ o'yinlar talabaning ijodiy tafakkurini rivojlantirish, sahnadagi erkinlikni oshirish va vokal texnikani mustahkamlashda samarali vosita sifatida qaraladi. Tadqiqotda o'yin metodlarining psixologik, pedagogik va texnik afzalliklari yoritiladi, jumladan: vokal mashqlarni o'yin shaklida tashkil etish, audio-video tahlil orqali refleksiya, guruhli o'yinlar orqali ijodiy raqobatni rag'batlantirish. Shuningdek, maqolada kreativ o'yin texnologiyalarini dars jarayoniga integratsiya qilish, talabaning motivatsiyasini oshirish va o'z ijrosini mustaqil baholash imkoniyatlarini yaratish yo'llari keltiriladi. Tadqiqot natijalari vokal o'qitish jarayonining samaradorligini oshirish va innovatsion pedagogik yondashuvlarni joriy etish uchun ilmiy-metodik asos beradi.

Kalit so'zlar: vokal o'qitish, kreativ o'yin, ijodiy tafakkur, interaktiv metodlar, audio-video tahlil, pedagogik innovatsiya, motivatsiya, vokal texnika, talaba faoliyati, o'quv jarayoni

The use of creative game technologies in vocal training

Dilbar Makhmutovna Berdixanova
Bukhara International University

Abstract: The article analyzes the theoretical and methodological aspects of the use of creative game technologies in vocal training in higher and secondary specialized educational institutions. Creative games are considered as an effective tool for developing a student's creative thinking, increasing freedom on stage and strengthening vocal technique. The study highlights the psychological, pedagogical and technical advantages of game methods, including: organizing vocal exercises in a game form, reflection through audio-video analysis, and stimulating creative competition through group games. The article also presents ways to integrate creative game technologies into the teaching process, increase student motivation and create opportunities for independent assessment of their performance. The results of the study provide a scientific and methodological basis for increasing the effectiveness of the vocal training process and introducing innovative pedagogical approaches.

Keywords: vocal training, creative play, creative thinking, interactive methods, audio-video analysis, pedagogical innovation, motivation, vocal technique, student activity, learning process

Kirish. Vokal o'qitish jarayoni nafaqat texnik va intonatsion ko'nikmalarni shakllantirish, balki talabaning ijodiy tafakkuri, sahna madaniyati va o'ziga ishonchini rivojlantirish bilan chambarchas bog'liq. An'anaviy mashg'ulot metodlari ko'pincha monoton va motivatsiyani pasaytiruvchi xususiyatga ega bo'lib, talabaning ijodiy salohiyatini to'liq ochishga imkon bermaydi. Shu sababli zamonaviy pedagogik amaliyotda kreativ o'yin texnologiyalari joriy etilishi muhim ahamiyatga ega.

Kreativ o'yinlar - bu dars jarayonini interaktiv, qiziqarli va samarali qilishga yordam beruvchi pedagogik vosita bo'lib, talabaning ijodiy tafakkurini, ijtimoiy muloqotini va sahnada o'zini erkin namoyon qilish qobiliyatini rivojlantiradi. O'yin metodlari o'quv jarayonini motivatsion, psixologik va metodik jihatdan boyitadi, vokal texnikani chuqurroq o'zlashtirishga xizmat qiladi.

Maqolaning maqsadi - vokal o'qitishda kreativ o'yin texnologiyalarini qo'llash nazariyasi va metodikasini ilmiy asoslash, ularni ta'lim jarayonida integratsiyalash yo'llarini ko'rsatish va samaradorligini oshirishdir.

Asosiy qism

1. Kreativ o'yin texnologiyalarining pedagogik ahamiyati

Kreativ o'yin texnologiyalari zamonaviy pedagogik amaliyotda talabalarning ijodiy va intellektual salohiyatini rivojlantirish, ularning dars jarayoniga qiziqishini oshirish va mustaqil faoliyatini rag'batlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Ushbu texnologiyalar o'quv jarayonini interaktiv, qiziqarli va ijodiy shaklda tashkil etishga yordam beradi. Kreativ o'yinlar nafaqat bilim va ko'nikmalarni o'rgatadi, balki talabaning psixologik holatini ijobiy shakllantiradi, stressni kamaytiradi va sahnada o'zini erkin namoyon qilish qobiliyatini oshiradi.

Pedagogik nazariyaga ko'ra, o'yin orqali o'qitish talabaning motivatsiyasini kuchaytiradi, uning ijodiy tafakkurini faollashtiradi va yangi bilimlarni tezroq o'zlashtirish imkonini beradi. Kreativ o'yin texnologiyalari o'quv jarayonini shaxsga yo'naltiradi: talabaning individual qobiliyatlari, ovoz xususiyatlari, ijodiy imkoniyatlari hisobga olinadi. Shu sababli, o'yinlar nafaqat musiqa va vokal, balki boshqa ta'lim sohalarida ham keng qo'llaniladi.

Kreativ o'yin texnologiyalarining asosiy xususiyati shundaki, ular talabaning faolligini rag'batlantiradi. O'yin jarayonida talaba faqat bilim qabul qiluvchi emas, balki faol ishtirokchi bo'ladi. Masalan, vokal mashg'ulotlarda talaba turli rol va qahramonlar sifatida ijro qilishi mumkin, bu esa uning emotsional ifodasi va sahnadagi erkinligini oshiradi. Shuningdek, o'yinlar yordamida ritm, intonatsiya va ovoz nazorati

mashqlari interaktiv shaklda o'tkaziladi, bu texnik ko'nikmalarni mustahkamlashga yordam beradi.

Kreativ o'yin texnologiyalari turli metodlar orqali amalga oshiriladi. Birinchi metod - rol o'yinlari, bunda talaba muayyan musiqiy qahramon rolini ijro qiladi va uning vokal uslubini o'rganadi. Bu metod talabaning ijodiy tafakkurini faollashtiradi, sahnadagi emotsional ifodani rivojlantiradi va o'zini erkin tutish qobiliyatini oshiradi. Ikkinchi metod - ritm va tembr o'yinlari, u orqali talaba ritmik mashqlarni o'yin shaklida o'tkazadi, bu koordinatsiya va texnik aniqlikni mustahkamlaydi. Uchinchi metod - audio-video tahlil o'yinlari, bunda talaba o'z ijrosini yozib, pedagog bilan birgalikda tahlil qiladi. Bu refleksiya va o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini rivojlantiradi. To'rtinchi metod - guruhli ijodiy mashqlar, u orqali talaba guruh bilan musiqiy kompozitsiyalar yaratadi va ijro etadi. Bu metod jamoaviy ish, ijodiy raqobat va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Kreativ o'yin texnologiyalari psixologik jihatdan ham muhim ahamiyatga ega. O'yinlar talabaning stress darajasini kamaytiradi, sahnada o'zini erkin his qilishiga yordam beradi va ijodiy ishtiyoqni oshiradi. Shu bilan birga, o'yinlar talabaning diqqatini jamlash va musiqiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. O'yin shaklidagi mashqlar talaba uchun motivatsion omil sifatida ham ishlaydi: har bir muvaffaqiyatli ijro rag'batlantiriladi, xatolar esa konstruktiv tahlil orqali tuzatiladi. Natijada, talabaning mustaqil ishlashga va ijodiy qarorlar qabul qilishga qobiliyati ortadi.

Kreativ o'yin texnologiyalarini amaliyotga tatbiq etish jarayonida pedagog quyidagi tamoyillarga amal qiladi: birinchidan, talabaning individual imkoniyatlarini hisobga olish; ikkinchidan, mashqlarni qiziqarli va interaktiv shaklda tashkil etish; uchinchidan, refleksiya va tahlilni muntazam amalga oshirish; to'rtinchidan, ijodiy va guruhli faoliyatni uyg'unlashtirish. Shu tamoyillar asosida o'quv jarayoni nafaqat samarali, balki talaba uchun qiziqarli va motivatsion bo'ladi.

Kreativ o'yin texnologiyalarining samaradorligini oshirish uchun raqamli resurslar ham keng qo'llaniladi. Audio-video materiallar, interaktiv darsliklar, virtual mashg'ulotlar va elektron baholash tizimlari talabaning ijodiy va texnik ko'nikmalarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Masalan, talaba o'z ijrosini yozib, platforma orqali pedagogdan tahliliy tavsiyalar oladi, shuningdek, o'quv jarayonida o'z natijalarini vizual ko'rish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu metodik yondashuv talabaning o'zini baholash qobiliyatini oshiradi va mustaqil rivojlanishga rag'batlantiradi.

Shuningdek, kreativ o'yin texnologiyalari talabalarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Guruhli mashqlar va interaktiv o'yinlar orqali talabalar bir-birining ijodiy qarorlarini tahlil qiladi, fikr almashadi va jamoaviy ijodiy qarorlar qabul qiladi. Bu esa jamoaviy ish, hamkorlik va muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi, sahnada birgalikda ishlash qobiliyatini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, kreativ o'yin texnologiyalari zamonaviy pedagogik amaliyotda talabaning texnik, ijodiy va psixologik salohiyatini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Bu metod talabaning motivatsiyasini oshiradi, o'quv jarayonini interaktiv va qiziqarli qiladi, sahnadagi erkinlik va ijodiy tafakkurni rivojlantiradi. Kreativ o'yinlar yordamida talaba o'z ijrosini tahlil qiladi, xatolarini tuzatadi va mustaqil ijodiy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu bilan birga, raqamli resurslar bilan integratsiyalangan kreativ o'yin texnologiyalari o'quv jarayonining samaradorligini maksimal darajada oshiradi va zamonaviy ta'lim talablariga mos keladi.

Kreativ o'yin texnologiyalari talabaning ijodiy va texnik ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'yin shaklidagi mashqlar talabaning motivatsiyasini oshiradi, stressni kamaytiradi va sahnadagi erkinlikni kuchaytiradi. Masalan, vokal mashqlarni musiqiy qahramonlar rollarida o'tkazish, ritm va intonatsiyani o'yinga aylantirish, talaba uchun yangi ijodiy imkoniyatlar yaratadi.

O'yin metodlarining asosiy pedagogik vazifalari:

1. Talabaning texnik ko'nikmalarini chuqurlashtirish (diapazon, tembr, nafas nazorati).

2. Emotsional ifodani rivojlantirish va sahnada o'zini erkin his qilish.

3. Guruhli o'yinlar orqali ijtimoiy muloqot va ijodiy raqobatni rag'batlantirish.

4. Refleksiya va o'zini baholash ko'nikmalarini shakllantirish.

2. Kreativ o'yin texnologiyalarining turlari va metodlari

Kreativ o'yin texnologiyalari quyidagi turlarda qo'llaniladi:

- Rol o'yinlari - talaba muayyan vokal qahramon rolini ijro etadi, intonatsiya va frazalashni o'rganadi.

- Musiqiy qahramonlar o'yini - talaba turli musiqiy qahramonlarni tanlab, ularning uslubida ijro qiladi.

- Ritm va tembr o'yinlari - ritmik mashqlarni interaktiv o'yin shaklida o'tkazish orqali koordinatsiya va ovoz nazoratini rivojlantirish.

- Audio-video tahlil o'yini - talaba o'z ijrosini yozib, pedagog bilan birgalikda tahlil qiladi va xatolarni aniqlaydi.

- Guruhli ijodiy mashqlar - talaba guruh bilan musiqiy kompozitsiyalar yaratadi va ijro etadi, bu esa jamoaviy ijodiy ko'nikmalarni oshiradi.

3. Kreativ o'yin texnologiyalarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish

O'yin texnologiyalarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

1. Talabaning individual xususiyatlarini aniqlash - ovoz diapazoni, tembr, intonatsiya va psixologik tayyorgarlik.

2. Mashqlarni o'yinga moslashtirish - texnik mashqlarni interaktiv va kreativ shaklda o'tkazish.

3. Refleksiya va tahlil - audio-video materiallar yordamida talabanning ijrosini tahlil qilish.

4. Guruh ishlarini tashkil etish - talaba ijodiy kompozitsiyalar yaratadi va ijro etadi.

5. Baholash va motivatsiya - ijodiy yondashuv va muvaffaqiyatni rag'batlantirish orqali talabanning faol ishtirokini oshirish.

4. Samaradorlikni oshirish metodikasi

Kreativ o'yin metodlari orqali vokal o'qitishda samaradorlikni oshirish quyidagi metodik yondashuvlarga asoslanadi:

- Differensial mashqlar: har bir talabanning ovoz imkoniyatlariga mos mashqlar tanlash.

- Motivatsion metodlar: talabanning ichki rag'batini oshirish, muvaffaqiyatni e'tirof etish.

- Reflektiv metodlar: talabanning ijrosini tahlil qilish va o'z-o'zini baholash.

- Emotsional-regulyativ metodlar: sahnadagi stressni kamaytirish va sahna ishonchini rivojlantirish.

- Interaktiv va raqamli metodlar: audio-video tahlil, elektron o'quv resurslar va interfaol platformalar.

Ushbu yondashuvlar kombinatsiyasi talabanning texnik, ritmik va ijodiy ko'nikmalarini kompleks rivojlantiradi va dars jarayonini qiziqarli va samarali qiladi.

Xulosa. Vokal o'qitishda kreativ o'yin texnologiyalari pedagogik jarayonning samaradorligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. O'yin metodlari orqali talabanning ijodiy tafakkuri, sahnadagi erkinligi, texnik va ritmik ko'nikmalari rivojlantiriladi. Interaktiv, audio-video va guruhli mashqlar talabanning o'z ijrosini baholash va xatolarini tuzatish imkonini beradi. Kreativ o'yin texnologiyalarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish motivatsiyani oshiradi, o'quv jarayonini qiziqarli qiladi va milliy vokal san'atini samarali o'qitishga xizmat qiladi. Shu tariqa, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, metodik innovatsiyalar va kreativ o'yin texnologiyalari birlashganda, talabanning professional vokal salohiyati maksimal darajada rivojlantiriladi va o'qitish jarayoni samaradorligi oshadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. КБ Холиков. Структура физических упражнений на уроках музыки. Scientific progress 2 (3), 1060-1067

2. КБ Холиков. Математический подход к построению музыки разные условия модели построения. Science and Education 4 (2), 1063-1068

3. КБ Холиков. Актуальные задачи высшего профессионального образования и стратегии обучения по направлениям музыки и музыкальное образование. *Science and Education* 2 (11), 1039-1045
4. КБ Холиков. Ответ на систему восприятия музыки и психологическая состояния музыканта. *Science and Education* 4 (7), 289-295
5. КБ Холиков. Мозг и музыкальный разум, психологическая подготовка детей и взрослых к восприятию музыки. *Science and Education* 4 (7), 277-283
6. КБ Холиков. Строительство уникальных знаний и сооружений по музыке в высшей, учебных заведениях. *Scientific progress* 2 (6), 958-963
7. КБ Холиков. Воспитание эстетического вкуса, исполнительской и слушательской культуры. *Science and Education* 3 (2), 1181-1187
8. КБ Холиков. Звуковысотная организация и последовательность частей формы музыки. *Scientific progress* 2 (4), 557-562
9. КБ Холиков. Свободой выбора исполнительского состава в эпоху ренессанса. *Scientific progress* 2 (4), 440-445
10. КБ Холиков. Полуимпровизационные формы профессиональной музыки *Scientific progress* 2 (4), 446-451
11. КБ Холиков. Сравнение систематического принципа музыкально психологического формообразования в сложении музыки. *Science and Education* 4 (7), 232-239
12. КБ Холиков. Измерение эмоции при разучивании музыки, функция компонентного процессного подхода психологического музыкального развития. *Science and Education* 4 (7), 240-247
13. КБ Холиков. Важнейшие общие основы музыкальной формы. *Scientific progress* 2 (2), 568-571
14. КБ Холиков. Передовые формы организации педагогического процесса обучения по специальности музыкальной культуры. *Science and Education* 4 (3), 519-524
15. КБ Холиков. Проект волевого контроля музыканта и воспроизводимости музыкального произведения. *Science and Education* 4 (7), 189-197
16. КБ Холиков. Педагогическое корректирование психологической готовности ребенка к обучению фортепиано в музыкальной школе. *Science and Education* 4 (7), 332-337
17. КБ Холиков. Музыка как важнейший фактор, распределительных отношений длительности звуков, системы аккордов в ладовом отношении и модель продукционных правил в системе образования. *Science and Education* 3 (1), 656-662

18. КБ Холиков. Внимание и его действие обученному музыканту и оценка воспроизводимости тренировок. *Science and Education* 4 (7), 168-176
19. КБ Холиков. Важнейшие ощущение для обработки основной темы как канонический, зеркально отражающего рефрена деятельности учителя музыки. *Science and Education* 3 (1), 608-613
20. КБ Холиков. Аксоны и дендриты в развивающийся музыкально психологического мозга. *Science and Education* 4 (7), 159-167
21. КБ Холиков. Рост аксонов в развивающийся музыкально психологического мозга в младшем школьном возрасте. *Science and Education* 4 (7), 223-231
22. КБ Холиков. Роль гармонии в построении музыкального произведений. *Science and Education* 3 (1), 565-571
23. КБ Холиков. Эволюция эстетики в условиях прогрессивный модели музыкальной культуры, из опыта работы КБ Холикова 30 школы г. Бухары Республики Узбекистан. *Science and Education* 4 (3), 491-496
24. КБ Холиков. Музыкальное движение под действием внутренних сил гармонии как маятник всего произведения. *Science and Education* 3 (1), 559-564
25. КБ Холиков. Многоголосные формы музыки на основе традиционных принципов организации. *Scientific progress* 2 (4), 375-379
26. КБ Холиков. Подбор аккордов в композиции и стремлении к более точной и однозначной фиксации в музыке. *Scientific progress* 2 (4), 545-549
27. КБ Холиков. Нарастание педагогического процесса посредством тестирования на материале предмета в рамках специальности музыкальной культуры. *Science and Education* 4 (3), 505-511
28. КБ Холиков. О соответствующих последовательности трех аккордов тоники, субдоминанты и доминанты. *Scientific progress* 2 (3), 1068-1073
29. КБ Холиков. Анализа музыкальных произведений и управления многоголосных произведений. *Scientific progress* 2 (2), 280-284
30. КБ Холиков. Измерения непрерывного занятия и музыкальная нейронная активность обучения музыкального произведения. *Science and Education* 4 (7), 312-319